Tečaj XIV. **NOVICE** List 84.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako **sredo** in **saboto**. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 18. oktobra 1856.

Kako se dajo kmetiški fantje že od mladih nóg umnega kmetijstva djansko učiti.

Kmetuje se z dobičkom le takrat, kadar pridne roke vodi umnost. Navadno mislijo ljudjé, da se kmetijstva ni treba učiti, in da zamore hlapec že gospodar biti, če le zna gnoj iz hleva kidati, in dekla je že gospodinja, če le kravo pomolze. Čudno je to, da ljudjé ravno od kmetijstva mislijo, da se ga ni treba učiti, čeravno je umno kmetijstvo znanost, ktera se opira na deset druzih vednost. Če je fant pri kakem čevljarji večkrat vidil čevlje delati, bo tudi kakošen par skerpal, pa kako, in koliko bo usnja potratil! In če šušmári sedaj tudi več let naprej, zmiraj bo le mojster-skaza. Takemu ne bo nobeden rad dal delati, če le vé za kakega drugega dobrega mojstra.

Pri kmetijstvu je pa ravno nasproti. Kmet se šteje za kmetovavca, če tudi gnoj in gnojnico trosi, da se Bogu usmili, ker nima pravega zapopadka od gnoja, — če tudi vse svoje dela nerodno opravlja in se mu povsod vidi, da je mojster-skaza.

Malo spoštuje častitljivi stan kmetijski, kdor misli, da iz navadnega hlapca se naredí umen kmetovavec!

In vendar bi bilo vse to po starem kopitu ostalo, ako bi se ne bili premenili časi in bi novi časi ne silili kmetovavca, da bo mogel drugač orati, ako bo hotel preorati hovjovje in robidovje starih šeg in starih vraž.

Da pa se kmetiški mladíni pomaga k potrebnim vedam v kmetijskem stanu in da se ji priložnost ponudi se učiti kmetijstva, se napravljajo ljudske šole, to je, šole po kmetih že tako, da se saj pervine in poglavitni nauki v kmetijstvu malo po malem razlagajo v teh šolah. In gotovo je, da se bo v tem čedalje več storilo, ker mahoma se ne dá vse prenarediti. Manjka pred vsem še učiteljev, ki so v stanu se podstopiti tega nauka, čeravno ljudske šole ne bojo nikoli namena imela, mladíno popolnoma kmetijstva učiti. Dosti je, da se ji le malo po malem očí odpró, da spoznajo: zakaj to tako, uno pa tako. Da se ji le to razloží, bo dobra glavíca začela kmali misliti in ena dobra misel ji bo odperla deset drugih.

Da pa učiteljem ne bo velika težava mladíno po ti poti pripravljati za višje zapopadke in jo iz mladih nog učiti djanskega kmetijstva, bomo skusili pokazati v sledečem:

Naj pelje učitelj učence svoje k gnojnišču, iz kterega se kadí in ki se pari, — tù ima lepo priložnost jim razložiti, kako se gorkota, tista moč, ktera vse na svetu oživlja, iz trohnjenja in gnjilenja izbuja, — in jim tako očividno pokazati, da je gnoj polju tudi zatega voljo koristen, ker ga greje. — Dalje jim zamore pokazati, da vsaka sperstenéna stvar bolj černkasta prihaja in da tedaj zemlja, ako se pridno gnojí, je čedalje bolj černa. — Na kakem černo pobarvanem (poštrihanem) brunu, če sonce na-nj sije, jim zamore pokazati, kako veliko gorkeji je memo kakega druzega pobeljenega, in jim tako razloček pred očí postaviti, ki je med černimi in temnimi stvarmí in pa med belimi in svetlimi: une se razgrejejo hitreje in močneje, te pa manj in tudi počasi, — potem bojo lahko zapopadli, zakaj gnojno in pridno obdelano njivo sonce bolj zgreje kot pusto, ne pognojeno. Tudi mu priložnosti ne bo manjkalo, jim pokazati, kako spomladi v takí zemlji vse hitrejše in veselejše cvetè. — Kadar pride dimnikar dimnik v šolo ometat, naj vzame učitelj pehar saj in jih pozimi raztrosi po senožeti; spomladi naj učencem pokaže, kako trava na tem mestu veliko gostejša in lepša raste, in tako bojo učenčiki njegovi s svojimi očmí vidili, da saje, ker černijo zemljo, jo bolj grejejo, pa tudi dobro gnojijo, — po takih očividnih skušnjah ne bojo kmetje več saj za kakošen plot ali na cesto metali, ampak jih obračali za dober gnoj. Ravno tako skušnjo jim zamore narediti na majhnem kosu zemlje z gnojnico, in kmetje ne bojo več pustili, da bi se z deževnico vred odtekala iz dvorišča.

S takimi pervinami se zamore nauk začeti, ki jih vsak lahko vidi, ošlata, obduha, in ktere tudi mlada glavica igraje zapopade.

Sto in sto kmetov osipuje svoj krompir vsako leto, pa vendar prav ne vé: zakaj. Na krompirji pa zamore učitelj učenčikom pokazati, kako krompirjeve štible iz semena kviško rastejo, kako seme le iz tistega dela korenine poganja in na koreninah krompir dela, ki so pod zemljo; če več se tedaj zemlje okoli semena (celega ali razrezanega krompirja) nasuje, toliko več zamore korenin pognati in toliko prej so novi krompirčiki z zemljo pokriti, in to storí, da bolje rastejo in debeleji prihajajo. Tudi jim zamore razložiti, da pozneje ni treba krompirja osipavati in da je zadosti, ako ga le plevéla otrebi, če je izperva njiva bila za čevelj globoko preorana in vsajeni krompir za pol čevlja z zemljo pokrit; s tem se ovaruje tudi, da se novi mali krompirčiki pri okopovanji in osipanji ne poškodujejo. Tudi jim zamore pokazati, da na to vižo sajeni krompir se zamore zgodaj (rano) spomladi saditi brez nevarnosti, da bi mu pomladanski nočni mraz škodoval, in ker po ti poti poprej v zemljo pride, ne kalí v hramih, kar krompirju le moč jemlje.

Naj bojo ti izgledi zadosti. Še sto in sto druzih bi lahko našteli v dokaz, kako se dajo kmetiški otroci že iz mladih nog kmetijstva djansko učiti in tako tista potrebna podlaga postaviti k višji kmetijski vednosti, brez ktere bo kmetom čedalje težje izhajati.

Izgled umnega živinorejca — naj bolji nauk drugim.

(Konec.)

Če bi se mlada živina pitala, ki pri dobri klaji tudi raste, bi se ji mogla, kakor težja prihaja, od tedna do tedna po enaki postavi piča dokladati.

Kar s pitanjem dorašeni živini teže priraste, je skorej vse meso in mast; koža, kostí, glava, noge in drobovina ostanejo pri starem; zboljšek gré le na meso in loj. Kar tedaj živina v pitanji več od navadnega vsakdanjega živeža za odebelenje povžije, plača z mesom in lojem. Tedaj kakor živina pri pitanji na teži raste, raste na mesu in na loji, in loj v primeri mesa, večidel peti del mesa. Postavimo, pitaven vol z 8 centi, ima dopitan 10 centov in 80 funtov žive teže, ima tedaj mesá 460 funtov, loja po 96 funtov.

Je živinče dopitano, je potlej zaverženo vse, kar se mu dalje poklada; ker se potlej ne pita več, mar še raje

hujša, ali se ga pa kaka bolehost loti. Sam gnoj je zdaj še dobiček, ki je od dobro rejene živavde nar boljši, kakor je že v drugem kraji rečeno bilo.

Pitanje se ne dá nič pohiteti ali posiliti, ker ima vsako živinče mero vsak dan rasti, in se ne dá prisiliti, da bi bolj rastlo; pitanje pa je nekaka rast.

Pri enakomerni reji ne gré meso in loj vselej enakomerno na vsako govedo, ali na vsako žival; marsiktera žival je močnejšega želodca, krepkejših čev, in se prej odebelí. Pa tudi niso vse klaje enako redivne. Vsaka žival ima neko svojo od natore dobljeno zmožnost le toliko in ne več živeža na-se vzeti. Če bi tedaj živališče tudi več snedlo in zavžilo, in v čeva poslalo, bi vendar čevne pijavčice ne mogle vsega, kar je redivnega, poserkati in v krí za rejo in vdebelenje života poslati, taka redivna reč bo tedaj šla po čevah naprej v gnoj.

Kakor pa se živališče bolj debelí in vse svoje mezdre kakor predalčike z mastjó napolnuje, toliko manj je ješče. Toraj gré takemu, da je popolnoma dognano, za pičo bolj mehke in prijetniši rečí dajati, in ne zmiraj enih, ampak, proti koncu posebno, mu preurjati, da bo raje jedlo in se dogotovilo.

Da z živino lepo ravnati, ji prijazen in dober biti, veliko pomaga k dobri reji in k dobremu pitanju, in da postane žival hudobna in termoglavna po hudobíi tistega, ki ji streže, je iz brezštevilnih skušinj poterjeno.

Pregled kupčije v našem cesarstvu

v pervi polovíci letošnjega leta.

Časnik „Austria“ piše v svojem poslednjem listu: koliko domačega blaga se je od novega leta do mesca julija letošnjega leta v ptuje dežele izpeljalo, koliko pa ptujega v naše cesarstvo pripeljalo.

Iz tega popisa se vidi, da se je žita in moke letos veliko več kakor lani ob tem času na ptuje peljalo, pripeljalo iz ptujega v naše cesarstvo pa se ga je veliko manj kot lani ta čas.

S hmeljem je bilo pa ravno narobe; dosti več se ga je iz ptujega v cesarske dežele pripeljalo kakor izpeljalo.

Tobaka se več na ptuje vozi, odkar ga na Ogerskem več pridelujejo.

Goveje živine se je več vpeljalo kakor lani ob tem času, ovác in prešičev pa manj; na ptuje se je peljalo manj volov, bikov in ovác, več pa krav, telet in prešičev.

Sladkorjeve moke za cukrarije se je manj vpeljalo, čišenega cukra pa več.

Vina se je iz laške Švajce in Sardinskega veliko več kot lani vpeljalo, nasproti pa se je tudi iz našega cesarstva čez laško mejo veliko več vina, ola (piva), žganja in špirita izpeljalo.

Ker je bila lanska letina dobra za olje, se ga je veliko vpeljalo, posebno za obertniške potrebe.

Tkanega blaga se je veliko več vpeljalo, le pražne platnéne in volnate robe manj; vendar se iz tega ne more soditi, da gré domače tkavstvo rakovo pot, zakaj brošča, žvepla, kilisolitarja, potašlja, sode, vinskega kamna, žvepljene kisline, pavole, prediva, konopelj, svile in pavoljnate preje se je veliko več vpeljalo memo lanskega leta.

Da domače usnarije (ledrarije) več dela imajo, se vidi iz tega, da se je dosti več kož, ribje mastí, čresla, želoda in ježíc vpeljalo in veliko usnja in usnjenega blaga izpeljalo, veliko manj pa navadnega usnja vpeljalo.

Tudi železninarstvo si čedalje bolj na noge pomaga; priča tega je, da se je več sirovega železa, jekla, jeklenega dratú in sirovo-vlitega železa vpeljalo, nasproti pa veliko več izdelanega železnega in jeklenega blaga na ptuje peljalo. Ker pa se je tudi sirovega železa dosti več izpeljalo, je to znamenje, da fužinarstvo ni šlo rakove poti.

Krajopisje.

Sv. Marjeta pri Pesnici na Štajarskem.

Popisal Juri Pavalec.

Nekterekrati že so častiti bravci „Novic“ brali: „Od sv. Marjete pri Pesnici na Štajarskem“, pa malo še jih morebiti vé, kje in kakošen je ta kraj; hočem tedaj jez na kratko vse važniše čerhniti.

Na severno-izhodni strani Maribora v gornji polovíci Pesniškega dola skoro v sredini slovenskih goric leží sv. Marjeta, kamor iz Maribora priti moreš ali memo sv. Petra skoz Nebovo v poldrugi uri hodá, ali pa v eni uri od Pesniškega kolodvora memo dveh velikih opekarnic po véliki cesti, od ktere v stran še pred sv. Marjeto proti severu druga pelja skoz Gačniški dol v Jarenino in k Št. Jakobu. — Sv. Marjeto pri Pesnici so leta 1532 Turki razrušili, takrat, ko so naši, kakor pravlica pripoveduje, véliki zvon pri Devici Marí na Gori blizo Maribora prevertali, da bi ne pél preglasno in ga tedaj Turki ne našli. Poprej pravijo, so ta zvon na Turško čuli in zato je Turčin v te kraje privihral. Pri sv. Marjeti je zvon od leta 1567, kterega so cerkveni starašini sv. Petra kupili, in visí v stolpu, kterega so tadanji Št. Peterški fajmošter zidati dali. Od leta 1787 je sv. Marjete fara za se, ima svoje fajmoštre, in obsega dele Št. Peterške, Jareninske, Št. Jakobške in Št. Lenartške fare, kterim fajmoštrom se še dan današnji zbirca in groši dajati morajo. Leta 1680 je bila tukaj kužna bolezen, ktera je več kakor polovíco ljudí pomorila; pripoveduje se, da takrat so vsakega pokopali, kakor hitro se ga je bolezen prijela, če je še ravno živ bil, in da je tako malo ljudí ostalo, da v vasi eni drugega niso doklicati mogli.

Malo pred sv. Marjeto je velik z drevjem obrašen homec, od kterega se pripoveduje, da je edini proti nebu molil, ko je še vès dol jezero bilo.

Ravno pred cerkvijo blizo mlina sta dva zidana mosta, eden čez Pesnico, drugi čez Čermec. Cerkev stojí malo više od ceste na gričku tik Pesnice. Farovž, šola, zdravnikova hiša, dvé kerčmi, mesnica, pekarija, kramarija in še druge hiše okoli cerkve pričujejo, da smo v slovenskem kraji. Fara je po cesarji Jožefu osnovana, cerkev pa je dosti starejša, nje unajna stavba ni kaj posebna, zvonik je visok in poleg njega leží kamen Rimljanov: na vsakem kraji na kamnu spodej leží lev, na sredi med levoma sta dva moža, ena ženska in dva fanta; zgorej ležita dva leva, na voglih kamna sta dva sužnja. Vse je iz belega poharskega marmora izsekano. V zvonik zazidana pa je ženska glava, nad njo se vidi volkinja z Romulom in Remom. Od znotraj je cerkev čisto prosta in ima le šest nizkih okinj. Na koru, kjer so tudi stare, šerbljave orglje, se bere leto 1765. Cerkev je zvunaj in znotrej slaba, zatoraj se bo prihodnje leto popravila. Lepe podobe križevega pota je namalala gradčka malarica Eisel. Na cerkvenem oboku je blizo vélikega oltarja lepa podoba sv. Roka in ena mala Device Marije, ktero je malal naš verli rojak gosp. Malić, kterega menda nekteri naših bravcev iz Parižke razstave poznajo, kjer ga je zavolj njegove umetnosti lepa hvala zadela. Posebno lepa in krasna je podoba sv. Marjete na vélikem oltarji. Zvonov imamo čvetero; troje jih je bilo leta 1845 kupljenih; veljali so čez 3000 gold. sr., vlil jih je Juri Steinmec v Celji. Fajmošter so zdaj peti; pervi, Franc Majar, so bili od leta 1785; drugi, Franc Drosg, od 1787; tretji, Jožef Kožuh, od 1807; četerti, Janez Kurnik, od 1843, in zdajni, Franc Dreisibner, so od leta 1852. — Duš šteje cela fara 1730; šolskih otrok je vsako leto okoli 200. Farani so večidel siromaški, in jih je komaj 94 srednjih kmetov. Sosesk je v celi fari sedem: Derčova, Pernica, Št. Jakobški dol, Ložene, Roperče, Močna in Vosek. Jezik se govorí pokvarjen slovensk; noša je národna z nemško namešana. — Na spodnjem kraji proti jugu pol ure od sv. Marjete je v vélikem zdaj na suho djanem ribnjaku, kteremu „Pristava“ pravijo, hiša vsa iz kamenja sozidana; kamenje so vse blizo

hiše v starem zidovji pod zemljo našli, pravlica pravi, da tam je bilo nekdaj rimsko mesto, ktero je Bog zavolj razujzdanega in mehkužnega življenja kaznoval, da se je v zemljo pogreznilo.

Ogled po svetu.

Kavkaz in njegovi stanovniki Čerkesi ali Adighé.

(Konec.)

Vede in umetnije niso med Čerkesi domá. Prebivavci Kubau-a in Daghestan-a niso imeli in nimajo svojega slovstva. Samo pesem in godba, tolažnici človeštva, še niste pobegnile pred gromom rusovskih topov. Pri priprostem narodu, kakor so Čerkesi, so pesmi predmet vse modrosti ljudstva, in spodbadek junaških početij. Ljubav do svobode in gostoljubnost ste v sercu vsakega Čerkesa globoko ukoreninjene. Da so gostoljubni, jim je na čast, in razodeva njih mirno družbenost. Vsakega popotnika, naj je reven ali bogat, nizkega ali visokega stanú, sprejmejo prijazno in ga posadijo na pervo mesto. Hišni gospodar se še le potem vsede, kadar mu gost velí. Gospodar je s svojo glavo porok, da se ptujcu v njegovi hiši nič žalega primerilo ne bode. Kar se smé Čerkesu dalje v čast šteti je to, da svojo ženo spoštuje. Čeravno je po koranu dovoljeno več priležnic imeti — zakaj častitljivega imena žene take babe niso vredne — vendar Čerkes Mahomedanca v tem ne posnéma.

Pri ženitvah gledajo na to, da sta ženin in nevesta enakega stanú. Za doto dajejo, kar imajo: dnarja, kónj, goved, ovác itd., in da dota domače lože stane, se k ženitvi zberó gostje z mnogoverstnimi darili.

Kadar je vse opravljeno, pelje ženin nevesto na svoj dom; v ta namen se pogovorí s posli, da ga k nevesti spusté, ktera ga že v lepe ogrinjala zavita težko pričakuje. Kadar ženina zagleda, pa začne upiti in na pomoč klicati, ter se brani, kar se more; al zadnjič — se vé da — ženin zmaga, jo na konja posadí, in oddirja ž njo.

Po gostii se prične zunaj boj, pri kterem skoraj vsak kaj odnese; če koga v tem boji ubijejo, je to slabo znamenje novozaročenima. Komaj je zatonilo sonce, se že pripravljajo na ples. Kak star pevec igra na pljunko in prepeva lepe pesmi v čast novozaročenim in nazočim gostom. Mladína obojnega spola se vstopi razločena v dvé versti in začne plesati; med plesom pri vsakem skoku z rokami ploskajo in prepevajo, da se vse kadí. V hipu pa si eden mladenčev sprosi deklíno, — ploskanje, godba in petje preneha, in očí vseh so obernjene le na nova plesavca.

Stara navada Čerkesov je tudi, da život mladih dekličev med desetim in dvanajstim letom zašijejo v jelenovo kožo, ktero nosijo do tistega časa, da jo ženin prereže s svojim nožem. Pravijo, da dekleta tako povite ostanejo lepe in da se njih život lepo zraša.

Domače življenje je kaj čudno. Tako, na priliko, mož svoje žene nikdar ne poljubi v pričo ptujih, in žaljivo je za moža, ako kdo po njegovi ženi in hčerah pobara. Mož se ne smé prikazati v družbo ženskih, pa tudi ženske ne v družbo možkih. Čerkes ima neomejeno oblast čez svojo ženo in svoje otroke; smé jih po svojem sklepu soditi ali celó umoriti, in nihče mu ne reče žal-besede. Nezvestobo ženstva kaznujejo na smert. Pa tudi ženske imajo svoje pravíce. Če kak hudodelnik na begu prileti h kaki ženi in se je dotakne, mu preganjavec ne smé nič žalega storiti. Vpričo ženstva se maševati je ojstro prepovedano. Ako v dvoboji kaka skuštrana baba in v obličji odkrita ženska vmes skoči, jenja boj hipoma.

O vojski so ženske kaj serčne; možé naganjajo nad sovražnika, in včasih same meč in puško v roko vzamejo.

Otrok domá izrejevati ni navada, da se ne pomehkužijo. Za to si poišejo svoje odgojitelje (rednike), ki morejo biti sposobni v govorjenji, junaštvu in v orodji, in jih visoko časté. Odgojitelj odpelje otroka (fanta) večidel kmali po rojstvu, in tako vidijo starši svoje dete še le kot moža, ali pa nikdar več. Precej po rojstvu leží dete 24 ur pod milim nebom.

Kadar po več letih odgojitelj v boji in govorjenji izurjenega vojnika na očetov dom pripelje, je velika pojedína. Povabijo vso žlahto, odgojitelja na glas hvalijo in ga obdarujejo; kot sorodnik ostane potem pri hiši svojega učenca, ki ga bolj ljubi kot svoje lastne stariše.

Méd in pelin.

* Pijavke in pa samopašni prijatli so si v tem podobni, da padejo raz človeka, ko so svoj namen dosegli; pijavke, ko so se kerví napile, samopašni prijatli pa, kadar ni ničesa več dobiti.

* Ako se ljudém svetuje, naj berejo v svojih lastnih sercih, se pač malokteremu priporoča dobro berílo, če je od zunaj tudi lično vezano.

* Hočeš hitro kaj doseči, le prav se plazi po kolenih.

* Kozé ližejo včasih zidovje prav pohotno; misliš morebiti, da ga imajo rade? Ko bi solí na njem ne dobile, bi se ga ne dotaknile. Tudi prilizovavci med nami so take kozé; le da se prilizujejo sedaj za to, sedaj za uno.

* „Kaj si bolan, prijatel, da si tako klavern?“ — „Nisem še bolan ne, pa da ne zbolim, mi je rekel dohtar pol manj vina píti kakor sem ga dosedaj píl. Zatega voljo me serce tako bolí, ker se bojim, da bi prav hudo ne zbolel“.

* Ljubezen je smodki (cigari) podobna; kolikor delj gorí, toliko krajša prihaja.

* Rojstvo je stopnja v življenje; življenje je šola, v kteri se človek umreti učí; umiranje je ojstro izpraševanje ali eksamen v ti šoli; smert pa je spričálo, da je človek živel; kakoršno je to spričálo, dobro ali slabo, takošno je darílo na unem svetu.

* Cvetlica prave slave raste le na polji zaslúg.

* Smokva iz rok bogatína je kislejša kot lesnika iz rok ubogega.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Istre 15. okt. S.— Iz Volovske, čeravno enmalo zakasnjeno, Vam moram vendar povedati, da tudi tù kakor v Klani razglašajo zvonovi hvalo vašega mojstra Samasa-ta. Za novo cerkev v Voloski se je neutrudljivi gosp. župnik Alojzi Krajnec, v Klani pa častiti gosp. Kl. Marotti prizadjal napraviti novo zvonovje, za ktero verlih faranov ni bilo treba dvakrat nagovarjati, da so z gosp. župnikoma vred donesli potrebnih pripomočkov. Hvala toraj, komur hvala gré za poveličanje častí Božje! — Naj o ti priliki zinem še besedico od prijetne okolice mesta vološkega, ki je dobro poldrugo uro deleč od Reke; četert ure od Voloske proti Iki Lovranski je selo (vas) Abacia, prav pozemeljsk raj, poleti in pozimi obdan z vedno zelenim lavorovim gajem in lepimi verti, med kterimi je posebnega pomina vreden oni gosp. Škarpa, znanega tergovca reškega; v tem vertu stojí krasno poslopje, da si človek komaj lepšega misliti more. V tem poslopji stanuje ban horvaški, kadar pride v Abacio.

Iz Ljubljane. Že unidan smo povedali, da berž ko se je zvedila vesela novica, da pridejo presvetli cesar in cesarica v Ljubljano, so sklenili deželni stanovi in mestna županija skerbeti za dostojne priprave slovesnega sprejema Nju Veličanstev. Za okinčanje mesta je bil izvoljen poseben odbor, ki je vzajemno določil, kaj naj se napravi tù, kaj tam. Če bi, kakor nektere mesta na Laškem, hotli za ta namen od ljubljanske mestne županije dovoljeni znesek po lirah imenovati, bi menda tudi mogli od kakih 40.000 lir govoriti, ne vštevši to, kar bojo deželni stanovi storili. Kakor tedaj že magistrat in deželni stanovi delajo po vsi svoji moči priprave, tako pa skerbé tudi že Ljubljančanje za dostojno unanje olepšanje svojega stanovanja podnevi in ob noči mestnega razsvetljenja, in ker narava v jeseni

ne daruje cvetlic pod milim nebom, da bi ž njimi kinčali hiše in druge naprave, izdeluje sto in sto umetnih rók na kupe cvetlic. Pa ne samo v Ljubljani temuč celo pot skozi krajnsko deželo, kjer se bojo cesar s cesarico peljali, se delajo, kakor se sliši, mnogoverstne priprave za veličasten sprejem; tako, na priliko so si dali Postojnčanje iz Dunaja lepotičarja (dekoraterja) priti, da jim bo jamo ozaljšal. Kdaj pa pridete Nju Veličanstvi, se še zmiraj prav ne vé; govori se sedaj, da okoli sv. Elizabete.

Novičar iz raznih krajev.

30. dan tega mesca je po določbi c. k. dnarstvenega ministerstva zadnji čas za zaméno preklicanega papirnatega dnarja, namreč: nakazkov na deželne ogerske dohodke (Anweisungen auf die Landes-Einkünfte Ungarns), deržavnozakladnih listov (Reichsschatzscheine), nakazkov centralne kase (Central-Kasse-Anweisungen) in pa nemških papirnatih šestíc in desetíc (Deutsche Münzscheine zu 6 und 10 kr.) Ker po preteku te dôbe se ne bo uslišala nobena prošnja več za zaméno, naj se podviza vsak, kdor kaj takega dnarja ima, da ga berž odpravi, zakaj le malo dní je še čas, ker 30. dan t. m. mora že na Dunaji biti. — Vsled nekega posebnega primerljeja je c. k. ministerstvo nauka določilo, da sedaj pri napravi novih ljudskih šol ali pri novi vredbi starih edino le za to gré, da se vsakemu učitelju tolikšni dohodki izmerijo, da more živeti. Ali so že poprejšni ali pozneje dodani prihodki zadostni ali ne, tega nima določiti številka plače, ampak le šolska oblastnija, ktera ima prevdariti vse dohodke šole in pri tem gledati na ceno živeža tistega kraja, kjer živí učitelj. — Dopis knezoškofa graškega do vodja bogoslovskih šol v Gradcu od 25. sept. pravi, da so letos na Dunaji zbrani škofje soglasno prenaredbo v versti in obravnavi bogoslovskih naukov sklenili, namreč, da v 1. letu se ima razlagati občna dogmatika skozi obé polovíci leta, uvod v sv. pismo starega in novega zakona in pa hebrejski jezik z razlaganjem starega zakona, — v 2. letu posebno dogmatika skozi obé polovíci leta in pa razlaganje sv. pisma novega zakona; v 3. letu cerkvena povestnica in moralno bogoslovje; v 4. pa cerkveno pravo in pastirstvo s katehetiko. V Gradcu so že letos po ti novi osnovi začeli bogoslovje. — V Lincu in bližnji okolici je bila preteklo nedeljo takošna huda ura, kakoršna je navadna le v naj večji vročini poleti; gromelo je in se bliskalo, da so mislili, da se bliža sodni dan; trešilo je tudi v več poslopij, vendar je strela omamila le nekoliko ljudí, živine pa je več ubila. — Na blatni planini poleg Išel-na se je 11. dan t. m. vnel velik gojzd; k sreči pa so užugali požar že drugi dan. — 28. dan p. m. je na Horvaškem v Planiní v Št. Ivanskem okraji stekljíne sumljiva volkulja 4 ljudí popadla; kmetu Mihelu Bosec-u, kterega je tudi napadla, je vendar obveljalo, gerdobo za zatilnik zagrabiti in jo tako dolgo deržati, da je na vpitje njegovo pritekel kmet France Pukšek na pomoč in zver ustrelil. Tudi 5. dan t. m. sta v Biškupu dva kmeta ustrelila steklíne sumljivega volka. — Naj imenitniša politična novíca zadnjih dní je, da je kraljica španjska poslovíla ministra O'Donela in vse njegove tovarše in namesto njega izvolila za glavarja ministerskega maršala Narvaez-a. Da je O'Donel že dolgo omahoval in da mu bo kmali zadnja ura bíla, je bilo gotovo v sedanjih okoljšinah španjskih, — da pa bo tako kmali padel in da vse priporočevanje Napoleonovo ne bo nič pomagalo, ni nihče mislil. Ker je bil nek O'Donel že dolgo zastopljen z Narvaez-om, je vsa ta prememba ministerstva mirno iztekla. Španjci so v 24 letih že toliko vladarstvinih prememb doživeli, da so vsega vajeni. Kako silno so svojo moč leta 1854 napéli, da so se znebili Narvaez-a in matere kraljičine, sedaj pa so spet, kjer so bili, — kako dolgo pa? le tudi oni sami vedó. — Na Napolitanskem je še vse pri starem. Angleži silijo naprej, Napoleon pa se noče prenaglíti. — Turška vlada je oklicala osnovo prihodnje deželne namestnije v Moldavi in Valahíi; od nju zedinjenja v eno deržavo ni duha ne sluha v tem fermanu. — Avstrijanska armada je še zmiraj v teh knežijah; francozki časniki so začeli zatega voljo se zlo togotiti, angležki vladi je pa avstrijanska posadka v Moldavi in Valahíi prav. — Černogorci so židane volje. Novi rusovski konsul v Dobrovniku je prišel 1. dan t. m. na Cetinje in knezu černogorskemu prinesel vès tisti dar (40.000 gold. v zlatu), ki ga je rusovska vlada Černogorcem vsako leto darovala, ki pa je zaostal poslednje leta zavoljo vojske. — V Azii so najdli novo goro, ki je največja vseh dosihmal znanih na svetu; dosihmal je tisti verhúnec himalajske gore, ki se zove „Kauchinjinga" za naj višjega veljal, ker se dviguje 28.156 čevljev nad morjem; „Dawalagiri" je le 26.826 čevljev visok; sedaj pa je najdel polkovnik Vaux 100 angležkih milj od Kauchinjinge stoječega velikana, ki meri 29.002 čevelj, in tedaj preseže vse druge; imé „gora Everest" mu je dal po Everestu, nekdanjemu vodju indiških zemljomercev. — Čuden, 13 let star otrok je viditi sedaj v Londonu, polovíca obraza skor do brade je popolnoma černa in kosmata, polovíca pa bela; sin je nekega francozkega oficirja, ki se je v Algjeru v Afriki oženil z neko Grekinjo; sicer je fantič bistroumen. Nikoli se kaj takega še ni vidilo. — Spet nov dokaz rodovitosti letošnjega leta: neka babica na Virtemberškem, 42 let stara, je povila unidan čveterčke: 3 fantiče pa eno punčiko, ki so močni in zdravi; od 17 otrok te matere jih je še 11 živih.

Lovska.

Pustímo zidovje,
Hajd! bratje, na lov
Skoz gojzde, lesovje,
Skalovje in rov.

Katerega mika,
Le berž na nogé,
Nasujmo smodnika
Dovolj si v rogé.

Po čutarah p'jače,
Po torbah jedí,
Kaj kruha al krače,
Kar lakot podí;

Pa puške na rame
In hanžar na stran,
Naj ure že rane
Se pride na stan.

Svoboda je naša
Do naših ograj;
Zavrela bo kaša,
Če zine kdo kaj.

Prem dan se zaznava,
Nam trobi že rog,
Da stresa dobrava
Se deleč okrog.

Čez hribe, doline
Kerdelo vihrá,
Obiše planine
Visokih gorá.

Kar 'z goše zelene
Sernjak prileti
Otet si življenje,
Ker smert mu preti.

Al risanca poči,
Mu pride do dlak,
Še enkrat poskoči
Pa zverne se znak.

Po daljni pečini
Razbija se strel,
Ki plašni zverini
Življenje je vzel.

Kerdelo veselo
Prihrôpe 'z dolín
Tje, kjer je gromelo,
Kjer dviga se dim.

Ko vidi begúna,
Ni konca zdravíc,
Od šuma in hruma
Ne slíši se klic,

Vse hura! upije,
Kar z njimi derví,
Klobuke prizdigje
In strelca slaví.

Ni lepšega plena
Kot divji skakún,
Če krogla svinčena
Ga treši bum bum.

Loviti, derviti
Je nam čez use,
Divjino streliti
Nam lajša sercé.

Saj serčnosti sine
Poznajo povsod,
K' Díane boginje
Obhajamo god.

Zdaj pa se spočímo,
Končali smo lov, —
Kosílo zavžímo,
Bog daj blagoslov!

V. Kurnik.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.